

363.2(47) Kuusankoski

**KUUSANKOSKEN TYÖVÄEN-
YHDISTYKSEN**

**20-
VUOTISVAIHEITA**

**KOKOILLUT
MANU KONTULA**

**KUUSANKOSKELLA 1923
TYÖVÄENYHDISTYKSEN KUSTANTAMA**

Järjestöhistoriikki
/työväenyhdistykset
/Kuusankosken
työväenyhdistys

329.14/.15(4)

K

KUUSANKOSKEN TYÖVÄEN-
YHDISTYKSEN

20-VUOTISVAIHEITA

KOKOILLUT
MANU KONTULA

911213

KUUSANKOSKELLA 1923
TYÖVÄENYHDISTYKSEN KUSTANTAMA

Kotkassa 1923
Kymenlaakson Työväen Kirjapaino

KIRJASTO
TYÖVÄENLIIKKEEN

ALKULAUSE.

Tässä Kuusankosken Työväenyhdistyksen „20-vuotisvaiheita“ on hyvinkin paljon puutteellisuuksia ja vaillinaisuuksia johtuen etupäässä siitä, että se on koetettu tehdä niin suppeaksi kuin mahdollista, sekä että v. 1918 aikana hukkui paljon yhdistyksen asiakirjoja y.m. tietoja koskevia papereita. Mutta niiden tietojen ja asiakirjojen perusteella mitä käytettävissä on ollut, koetettakoon lyhyesti mainita yhdistyksen syntyä, alkuvalmisteluja ja sen kehitystä sekä kulua. Maamme ensimmäisten työväenyhdistysten perustajina on ollut porvareita, niinpä v. 1984 tehtailija W. v. Wright pani alulle Helsingin Työväenyhdistyksen. Toisia samanlaisia yhdistyksiä syntyi vähitellen. Nykyistä puolueväritystä ei niillä ollut. Kuusankosken Työväenyhdistystä perustettaessa oli jo Sos.-dem. puolue, niinpä tulikin yhdistys perustettaessa varsinaiseksi työväenyhdistykseksi, jota osoittaa jo ensimmäisen vuoden lakkotapahtumat. Äänioikeus ja kunnallisiin asioihin sekä ammatilliseen liikkeeseen ja ammattijärjestön perustamiseen on yhdistys ottanut osaa. Osuustoiminnallista liikettä on seurattu

sekä valistustyötä tehty. Oman huoneuston ja talon hankkiminen yhdistykselle on ollut ensimmäisiä tärkeimpiä asioita. — Mitä taasen muihin vajanaishuoneisiin ja puutteellishuoneisiin tulee, niin on siihen osallista syynä tämän kokoilijan yksinkertaisuus ja lisäksi vähäinen aika. Jätän niiden täydentämisen historioitsijoitten tehtäväksi tulevaisuudessa.

M. K.

PERUSTAMISVUOSI 1903.

YHDISTYKSEN SYNTY JA ALKU- VALMISTELUT.

Kuusankosken Työväenyhdistyksen 20-vuotisella toiminnalla on merkityksensä työväenliikkeemme historiassa. Perustettiinhan se vähän ennen Bobrikoffin sortovuosien aikaa. Kansalaisilla on kyllä muistissa ja tiedossa ne katalat ja mielivaltaiset toimenpiteet, joilla koetettiin tuhota kaikki sivistys- ja puolueriennot. Kuitenkin tällä ajalla kaikkein enemmän syntyi työväenyhdistyksiä. Tällä aikaa alkoi Kyminlaaksonkin työväen herääminen.

Eräänä kesäpäivänä saapuu paikkakunnalle A. Vatanen puhumaan. Huoneustoa ei ole saatavissa vaan Vatanen puhuu metsänrinteellä. Tätä päivää voidaan pitää alkuunpanemispäivänä. Sen jälkeen samana kesänä on taaskin niinkutsutulla Naukionmäellä paikkakuntalaisten toimesta valmistava kokous, jossa toimitettiin koekirjoitus yhdistykseen liittymisestä. Elokuun 2 p:nä 1903 pidetään perustava kokous, johon tilaisuuteen on saapunut puhumaa V. Lehokas (Löfqvist). Puheenjohtajaksi tähän perustavaan kokoukseen valittiin J. Kovanen ja kirjuriksi J. E. Varjo (Blomqvist). Virkailijat valittua keskusteltiin yhdistyksen perustamisesta, joka huomattiin tarpeen-

vaatimaksi ja päätettiin yksimielisesti yhdistys perustaa.

Yhdistyksen nimeksi päätettiin ottaa Kuusankosken Työväenyhdistys, joka nimi onkin ollut yhdistyksen virallisena nimenä, nykyään lisäyksellä r.y., jonka lisäyksen aiheuttaa laki yhdistysten rekisteröimisestä.

Julkiluettiin Suomen Ruotsalaisen Työväenliiton säännöt, jotka päätettiin ottaa Kuusankosken Työväenyhdistyksen säännöiksi. Päätettiin yhtyä haaraosastoksi Suomen Ruotsalaiseen Työväenliittoon.

Mainitusta liitosta päätti yhdistys erota 1907 ja liittyä Suomen Työläisliittoon. Kesäkuun 7 p:nä 1907 mainitun Suomen Työläisliiton Keskustoimikunta hyväksyi yhdistyksen liiton osastoksi N:o 888. Samana vuonna kesäkuun 27 p:nä Uudenmaanaläänin Maaherra hyväksyi yhdistyksen S. T. I. osastoksi, josta hyväksymisestä yhdistys sai Diaariotodistuksen.

Syyskuun 28 p:nä 1919 yhdistys päätti erota mainitusta S. T. I., koska sen säännöt eivät täytä uuden yhdistyslain määräyksiä. Sosialihallitus hyväksyi tämän yhdistyksen merkittäväksi yhdistysrekisteriin 29 p:nä lokakuuta 1919 rekisterinumerolla 127. Näin otettiin uudet säännöt, jotka ovat nyt käytännössä ja voimassa, noudatettavaksi.

Yhdistyksen puheenjohtajaksi valittiin K. A. Vilenius. Johtokuntaan H. Lindberg, K. Lempinen, A. Puukko, J. E. Blomqvist, V. Vesterlund, R. Vallenius, D. Skofelt ja E. Mäki.

Johtokunta kokouksessaan 19 p:nä elokuuta va-

litsi varapuheenjohtajaksi K. Lempisen, kirjuriksi E. Mäen ja rahastonhoitajaksi H. Lindbergin.

Sisäänkirjoitusmaksuksi hyväksyttiin 1 mk. miehiltä ja 50 penniä naisilta sekä jäsenmaksuksi 25 penniä kuukaudessa.

Tällätavoin oli perustus laskettu Kuusankosken Työväenyhdistykselle, jonka tarkoituksena on ollut paikkakunnan työläisten henkisen ja taloudellisen hyvinvoinnin kohottaminen.

Yhdistyksen ensimmäisiä puuhia oli yhdistyksen saattaminen voimaperäiseksi sekä jäsentensä kehittäminen yhdistyselämään. Jo alussa lähetti yhdistys edustajan, K. Lempisen, Helsinkiin keskushallinnon kokoukseen, joka pidettiin syyskuun 27 p:nä.

Työläisten henkisestä kehittämisestä on yhdistys myös jo huoltanut sekä vapailla keräyksillä koonnut varoja työväenkirjallisuuden levittämistä varten paikkakunnalle. Arbetaren osuuksia yhdistys myös lunasti 5 kappaletta. Jäsenmaksujen kantajiksi valittiin erikoiset rahastajat. Kertyneet rahat päätettiin tallettaa Postisäästöpankissa.

Taloudellisen ja henkisen tason kohottamiseksi valittiin 12-henkinen huvitoimikunta.

Rakennustoimikuntaan valittiin 8 jäsentä, joiden huoleksi annettiin lukutuvan ja kokoushuoneen hankkiminen. Vielä päätettiin perustaa erityinen rakennusrahasto.

Ensimmäisen kokoushuoneen saikin mainittu toimikunta vuokratuksi kirvesmies A. Valon talosta, vaan oli tämä kokoushuone kovin pieni, jota osoittaa se, että eräissä kokouksissa eivät kaikki sopineet sisälle vaan päätöksiä tehdessä oli toisten mentävä ulos

kun päätös oli tehty, että toiset pääsivät sisälle hyväksymään tehdyt päätökset.

Yhteisiin puolueharrastuksiin otettiin niin paljon osaa, että keskusteltiin Forssan puoluekokouksen johdosta ja oltiin alustuksissa ehdotettujen päätösten kannalla. Joulukuun 14 p:nä päätti yhdistys liittyä sos.-dem. puolueeseen.

Ammatilliseen työväenliikkeeseen oltiin jo niin paljon valveutuneita, että lausuttiin jyrkkä paheksuminen Varkauden tehtaan isännistölle, joka oli alkanut rettelöimään työväestönsä yhteenliittymisvapautta vastaan. Vaan pian sai nuori yhdistyksemme itsekä tuntea mihin se kykenee. Vuoden lopulla joulukuussa oli Kuusantehtaan työnantajat laatineet työläisiä hyvin kuristavat järjestyssäännöt, jotka naulattiin tehtaan seinälle. Tästä työväki ilmoitti tyytymättömyyttä ja sen johdosta työnantaja taas julisti työsulun. Tämän johdosta yhdistys kokouksessaan joulukuun 10 p:nä keskusteli ja päätti ottaa asian yhdistyksen asiaksi ja vastapainoksi julisti tehtaan työt lakkotilaan. Samalla valittiin 11-henkinen lakkokomitea sovitteluja varten. Vaatimukseksi asetettiin: järjestyssääntöjen poistaminen, tai jos ne on niin välttämättömät olemassa laadittakoon uudet, joita hyväksymässä on mukana työntekijäinkin edustajia. Vielä päätettiin että ei saa antaa yksinvaltaa parooni Wredelle. Asia kehittyi niin pitkälle, että tehtaan toimeenpaneva johtaja ja insinööri tulivat yhdistyksen kokoukseen, tuoden mukanaan litin silloisen nimismiehen, joka alkoi tutkia, millä luvalla kokoonnutaan. Tarkastettiin säännöt sekä diaariotodistus, jotka nimismies otti pois, mutta lähetti ne jonkun ajan kuluttua takaisin. Lopullinen tulos

kuitenkin oli, että alkuperäiset säännöt luvattiin poistaa sekä laatia uudet väliaikaiset, ja yhdistykselle annettiin lupa valita puolestaan sääntöjen laatijat. Valittiin 10-henkinen järjestyssääntökomitea. Näin tuli asia ratkaistuksi sillä kertaa työväen voitolla. Kokoon-tumisvapauden kiellon johdosta valittiin Ivar Salmi Helsinkiin keskushallinnolle ilmoittamaan asiasta ja sieltä saatiin asioihin varmuutta. Lakon päätyttyä keskusteltiin lakon aikana työskennelleistä ja päätettiin antaa anteeksi, mutta kutsua heitä „pimeiksi veikoiksi“.

Ylläesitetyllä tavalla loppuun kulunut ensimmäinen toimintavuosi osottaa, että puuhattu sitä on jo silloinkin. Sitä todistaa jo kokouksienkin pito, joita yhdistyksellä on ollut 10. Johtokunnan kokouksia oli 6. Työväenkirjallisuutta myytiin Smk. 84: 95 arvosta; jäsenkirjoja myytiin jäsenille 340 kappaletta.

Yhdistyksen rahatulot olivat Smk. 502: 20 ja menot 71: 10, säästöksi jäi Smk. 431: 10.

Näin oli sivuutettu yhdistyksen ensimmäinen toimintavuosi ja sen saavuttamalla edellytyksillä voitiin katsoa avoimin silmin kohti tulevaisuutta. Olihan tien suunta viitoitettu.

OMAN TALON HANKKIMINEN.

Jo valitun rakennustoimikunnan tehtävänä oli tontin hankkiminen ja rakennussuunnitelman tekeminen. Tonttipaikoista oli useita ehdotuksia, joista monessa yhdistyksen kokouksessa keskusteltiin. Mainittakoon niistä Perätalon maalta ja Äijälän maalta

sekä nykyinen yhdistyksen maa Arolta, jota vuonna 1906 vuokrasopimuksella laajennettiin nykyiseen alaansa.

Heinäkuun 10 p:nä 1904 hyväksyi yhdistyksen kokous Arolta otettavaksi vuokratontin ja siihen tehdyn vuokrakirjan, sekä siinä olevan pienen asuinrakennuksen, ostamalla sen omaksi 1,200 markan kauppahinnasta. Tästä pienemmillä korjauksilla saatiin kokoushuone ja toinen pienempi huone annettiin asunnoksi, D. Lindbergille, joka sivutoimenaan hoiti taloudenhoitajan tointa.

Tähän ei pysähtynyt laajemman ja paremman talon rakentaminen, vaikkakin sen keskeytti v. 1904 marraskuulla alkanut lakko. Kauvan ei kestänyt kun taaskin alettiin innolla hommaamaan uutta taloa. V. 1906 otetaan Arolta maata lisää vuokrasopimuksella, tehtiin uusi vuokrakirja ja alettiin rakentamaan nykyistä salia ja näyttämöä. Tähän rakennukseen ei oltu hankittu piirustuksiakaan, vaan rakennustoimikunnan jäsenet kokoontuivat nykyiselle talon paikalle, jossa oli kalliota ja metsää, tekevät siinä suunnitelman miten rakennetaan. Kivet saadaan paikalta kalliosta. Tehdyn rakentamisedotuksen hyväksyy yhdistyksen kokous ja niin aletaan rakentamaan. Tässäkään työssä ei ole rakennusmestaria vaan töitä johdetaan ja tehdään yhdistyksen omilla voimilla. Maassa tapahtunut suurlakko y.m. työväestön nousuaika oli hyvä rakennusaika.

Samaan aikaan pidettiin onnistuneet arpajaiset rakennusrahaston hyväksi. Rakennustoimikunnan aloitteesta pyysi yhdistys Kymi-osakeyhtiön hallinnolta rakennusrahaa ja saikin mainitulta yhtiöltä lahjaksi

Smk. 5,000: —. Tämä lahjoitus oli yhdistykselle hyväksi avuksi talon rakentamisessa. Lisäksi kerättiin varoja työväestön keskuudessa lahjoituksilla ja 5 mk. lainoilla. Ammattiosastoja oli jo perustettu ja toimivat ne kilvan talon rakennuksen ylöskohottamiseksi. Varojen saamiseksi pidettiin myöskin iltamia.

Talon rakentamisen y.m. yhdistyksen toiminnan vilkkautta osoittaa yhdistyksen tulotkin v. 1906, jotka olivat 14,237: 41.

Talon rakennustyöt valmistuivat niin, että yhdistyksen vuosikokous helmikuun 17 p:nä 1907 voitiin pitää oman talon avarassa salissa.

Rakennustöitä jatkettiin v. 1907, jolloin rakennettiin ravintolahuone, keittiö ja taloudenhoitajan asunto. Tähän käytettiin se pieni Arolta ostettu rakennus, mikäli siinä oli kelpaavia rakennustarpeita.

Tähän päättyi silläkertaa rakennushommat, luukuunottamatta ulkokuonerakentamisia ja muita pienempiä töitä, aina vuoteen 1911, jolloin ryhdyttiin rakentamaan näyttämön puoleiseen päähän sekä laudoittamaan ja maalaamaan sisältä sekä ulkoa koko taloa.

Hankittiin lisärakennusta varten tarvittavat piirustukset ja kustannusarvio. Rakennusmestari V. Forsberg teki ne ilmaiseksi. Rakennus- sekä maalaustyöt annettiin huutokaupalla urakalla tehtäväksi.

Talo valmistuikin vuoden 1911 aikana nykyiseen kuntoonsa, tullen maksamaan 28,999 mk. 93 penniä. Senjälkeen on näyttämöllä tehty vielä pienempiä muutoksia ja korjauksia.

Vuonna 1912 toukokuun 17 p:nä tehdyllä kauppakirjalla osti yhdistys A. Arolta yhdistyksen vuokra-

tonttimaan omaksi palstatilakseen Smk. 7,000:— kauppasummasta. Yhdistyksen tuli lisäksi kustantaa maanmittarille sen erottaminen erityiseksi palstatilaksi, joka sai nimen „Kansanmaa“.

Marraskuun 23 p:nä 1912 huudatettiin Iitin ja Jaalan pitäjän käräjäkunnan käräjillä yhdistykselle mainittu „Kansanmaa“ R N:o 2²⁴, pinta-alaltaan 0,510 hehtaaria.

Taloudellisesta toiminnasta mainittakoon sähkövalon saaminen. Vuoden 1917 aikana saatiin sopimus Kymi-osakeyhtiön kanssa 10 vuodeksi sähkövirrasta ja maksuista.

Mainittuna vuotena jouluksi saatiinkin sähkövalolaitteet ja valot talolle. Kauvan ei niitä kuitenkaan saatu käyttää, sillä 1919 oli valolaitteet taas kaikki uudestaan laitettavat, kun ne tunnetun talon takavarikossaolon aikana tulivat kaikki revityiksi ja hävitetyiksi.

Tulkoon vielä mainituksi, että vuonna 1917 lahjoitti Kymi-osakeyhtiö yhdistykselle 10,000:— markkaa, jolla yhdistys maksoi talosta ja maasta olevan velan.

Ensimmäinen vakituisella palkalla oleva taloudenhoitaja, A. Lehto, otettiin syyskuun 15 p:nä 1907, 50 markan kuukaisipalkalla.

Näin on pääpiirteissään ja lyhyesti tullut mainituksi varsinaiset rakennushommat ja maanostot. Sen lisäksi on yhdistykselle vuosien kuluessa hankittu muuta irtainta omaisuutta niin, että yhdistyksen nyt täyttäessä 20 vuotta on yhdistyksen puhdas omaisuus Smk. 174,001:63, viimeisen tilinpäätöksen mukaan.

SOS.-DEM. PUOLUETOIMINTA JA YLEINEN TOIMINTA.

Kuten on jo perustamisvuoden katsauksessa mainittu liittyi yhdistys sos.-dem. puolueeseen joulukuun 14 p:nä 1903 ja on siitä saakka kuulunut mainittuun puolueeseen.

Yhdistyksen edustajina puoluekokouksissa ovat olleet seuraavat henkilöt: O. Rinne ja Hanna Liljeqvist Suomen Työväenpuolueen ylimääräisessä puoluekokouksessa Helsingissä syyskuun 26—28 p:nä 1904. Tampereen puoluekokouksessa 20 p:nä marraskuuta 1905 O. Rinne ja H. Lindberg. Oulun puoluekokouksessa E. Kunnas ja J. Kaarre. Kotkan puoluekokouksessa M. Aalto ja H. Lindberg. Helsingissä 1911 M. Aalto. Helsingissä 27—29 p:nä joulukuuta 1918 M. Laaksonen. Helsingissä 1919 M. Kontula ja 1922 H. Vilenius.

Uudenmaan l. sos.-dem. vaalipiirin perustavasta kokouksesta saakka on yhdistyksen edustaja ollut jokaisessa kokouksessa.

V. 1904, toisen toimintavuoden, tärkeimpiä tehtäviä on nytkin yhdistyksellä ollut jäsentensä kehittäminen. Sentähden on perustettu puhujaseura. Vielä on pidetty tarpeellisena erikoisen luennoitsijan hankkiminen viikon ajaksi. Luennoitsijaksi saatiinkin V. Löfqvist (Lehokas) Helsingistä. Mutta silloiset kireät bobrikoffilaisajat estivät luennoitsijan paikkakunnalla viipymästä. Yhdeksi ainoaksi illaksi saatiin nimismieheltä lupa pitää luento keskustelukokouksen nimellä. Kaikki kokousluvat kun oli hankittava viranomaisilta. Tätä kiristyspolitiikkaa edisti Iitin nimis-

mies Vickman. Jokaisessa kokouksessa olisi poliisi tahtonut olla läsnä eikä kokouksia annettu pitää sunnuntaisin aamupäivällä. Tästä voi huomata kuinka vaikeissa oloissa yhdistyksen silloin on täytynyt toimia, siitä huolimatta on kuitenkin toimittu. Tällainen kova vastarinta on luonnollisesti pakoittanutkin toimimaan.

Vappujuhlaa vietettiin Kymintehtaan työväestön kanssa Keltissä. Myöskin toimittiin kävelyretki kesäkuun ensimmäisenä sunnuntaina Voikan ja Kymintehtaan työväestön kanssa Ruotsulaan. Perillä selviteltiin yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden välttämättömyyttä, sekä levitettiin äänioikeusasiasiaa valaisevaa kirjallisuutta. Myöhemmin syksyllä toimeenpantiin juhlallinen kulkue Voikaalle. Puoluehallinnon kirjelmän johdosta samalla kertaa päätettiin olla ottamatta osaa nykyisiin valtiopäivämiesvaaleihin sekä selvitettiin puolueen suhdetta nykyiseen voimassaolevien luokkien edustuslaitokseen.

Yleisten- sekä perheiltamien kautta koetettiin valistaa työläisten henkistä tasoa. Myöskin yhteisiä useampien seurojen edustamia keskustelukokouksia toimi yhdistys. Näissä kokouksissa edustivat paikkakunnan nuoriso- ja raittiusseuroja kansakoulujen opettajat. Eräänkin keskustelun päätyttyä oli opettaja Hultin esittänyt laatimansa ponnien kokouksen hyväksyttäväksi ja oli se seuraavanlainen: työväenyhdistykset, nuoriso- ja raittiusseurat pyrkivät yhteistoimintaan ja hyväksyvät työväen aatteen, mutta toimintatavoissaan ja -muodoissaan eivät voi siihen yhtyä. Tällä tavoi sitä silloin luokkarajoja selviteltiin.

Juoppouspaheen vastustamiseksi huolehti yhdistys

myöskin jäsentensä raitistuttamisesta, sitä osoittaa m.m. toukokuun 15 p:vän kokouksessa tehty pöytäkirjan 8 §, joka on seuraava: „keskusteltiin juoppoudesta ja paheksuttiin yleensä sitä. Päätettiin vastaisuudessa erottaa pois yhdistyksestä ja toveruudesta ne jotka esiintyvät yhdistyksen yleisissä tilaisuuksissa päihtyneinä. Vielä ehdotti silloinen kokouksen kirjuri merkittäväksi pöytäkirjaan paheksumisen niistä jotka olivat Vapunpäivänä kävelyretkellä päihtyneinä mukana“.

Yhteistoiminnallisesta liittoontumisesta Kyminlaakson työväenyhdistysten kanssa on yhdistys keskustellut ja päättänyt liittyä ehdotettuun yhteistoimintaan. Tätä liittoontumista on edustanut Kotkassa pidetyssä kokouksessa K. A. Vilenius. Sen puuhan tarkoituksena selviää edustajan tekemästä selostuksesta ja teki yhdistys sen johdosta seuraavan päätöksen: „että paikkakunnan oloihin katsoen ei ammattillisen toiminnan aika ole vielä tullut, vaan että jäsenille on saatava selville työväenliikkeen merkitys, etenkin äänioikeusasia. Puhujia on hankittava niin kuin ennenkin, kääntymällä Puoluehallinnon puoleen. Ja koska suurin osa yhdistyksistä näiltäkin paikkakunnilta kuuluu Suomen Ruotsalaiseen Työväenliittoon, niin katsottiin yhteistoiminnan tulevan paremmaksi liiton keskushallinnon kautta, ja niin ollen on vaan toimittava paremman yhteishengen ja vahvemman järjestötoiminnan saamiseksi Suomen Ruotsalaisen Työväenliiton keskuuteen“.

Näinä aikoina, eli 1905, oli myös valtiollinen taivaamme synkistynyt yhä enemmän ja meidän asiamme kulki kohti ratkaisuaan, jota jokainen

kansalainen hehkuvin rinnoin odotti. Jokainen toivoi vapautuksen hetken löyvän, jolloin päästäisiin vapautumaan sortovallan kahleista. Kireälle jännitetty jousi odotti vaan laukeamista, lisää se ei paljon sietänyt. Kun toiveissa äänioikeuden saavuttamisesta kaikille 21 vuotta täyttäneille Suomen kansalaisille oli petytty, herätti ja kiihoitti se yhä enemmän kansalaisia ja varsinkin työväenluokkaa luomaan päältänsä sen kuorman joka sitä painoi. Kuusankosken työväenyhdistys myös koetti olla mukana tässä taistelussa. Monet kokoukset todistavat sitä, että on koetettu saada aikaan se mikä suinkin on ollut mahdollista. Helmikuun 19 p:nä toimeenpantiin suuri mielenosoituskulkue Voikan ja Kymintehtaan työväestön kanssa Kymintehtaalte. Perillä keskusteltiin hallituksen äänioikeusehdotuksen johdosta. Lopuksi hyväksyttiin puoluehallinnon vastalause-ehdotus pienellä lisäyksellä. Huonosta taloudellisesta asemastaan huolimatta lähetti yhdistys vielä edustajansa Helsinkiin, ottamaan osaa mielenosoituskulueeseen silloin kun valtiopäivillä oli äänioikeusasia käsiteltävänä. Marraskuun 19 p:nä suurlakon jälkeen keskusteltiin puolueen suhteesta ylimääräisiin valtiopäiviin, jotka koontuivat joulukuun 20 p:nä. Lopuksi lausui kokous:

„1) Me emme sosialidemokrateina katso tarpeelliseksi yhtyä mihinkään puolueeseen, vaan olemme jyrkästi vaalilakon kannalla tuleviin valtiopäiviin nähden.

2) Emme missään tapauksessa hyväksy sellaista eduskuntaa joka on kokoonpantu nykyisen valtiopäiväjärjestyksen mukaan. Vaan me vaadimme siltä kansanvaltaista yksikamarista kansaneduskuntaa,

jonka kaikki jäsenet valitaan yleisen yhtäläisen ja välittömän vaali- ja äänioikeuden mukaan sukupuoleen katsomatta yleisessä kansalaiskokouksessa.“

Saman asian johdosta on yhdistys vielä päättänyt pitää suuren kansalaiskokouksen jota varten oli laadittu ponnet, joita ei kuitenkaan ole asiakirjoihin liitetty eikä niitä siis voi tähän yhdistää. Aikaisemmin kesäkuun ensimmäisenä sunnuntaina yhdistys toimeenpani suuren kävelyretken Kymintehtaan ja Voikan työväen kanssa Voikaalle. Kesäjuhlaa vietti yhdistys elokuun 20 p:nä. Joulukuun 30 p:nä toimi yhdistys vielä suuren mielenosotuskulkueen Voikan ja Kymintehtaan työväestön kanssa Kymintehtaalle. Saman vuoden aikana perustettiin myöskin äänioikeusrahasto.

Muusta yhdistyksen toiminnasta mainittakoon vielä, että yhdistyksen keskuuteen perustettiin tänä vuonna naisosasto, jouluk. 8 p:nä hyväksyttiin sille säännöt, joten senkin toiminta voidaan siitä lähtien katsoa alkaneeksi. Kotkan naisosaston toverikokouksessa edusti yhdistystä rouvat Kajander ja Veera Majonen.

Kun työläisten toiveet siitä suuresta luulotellusta vapaudesta eivät toteutuneetkaan ja senaatti laati kurjaakin kurjemmat yhdistymis-, kokoontumis-, lausumis- ja painovapauslakiehdotuksen eduskunnalle, silloin työläisten kärsivällisyys loppui ja puhkesi valtavaksi mielenilmaisuksi niissä kansalaiskokouksissa joita pantiin toimeen ympäri maan ja jonka johdosta Kuusankosken työväenyhdistys myös oli lausunut jyrkän paheksumisensa. Samoin poliisivoiman lisäämisestä ja lahtarikaartin perustamisesta. Sekä vielä on toivonut, että senaatti ei näitä jatkaisi ja siten

aiheuttaisi kansassa levottomuutta. Vielä lausuttiin se kanta, että jos senaatti ja eduskunta kaikesta huolimatta tekee tekonsa mainituissa lakiehdotuksissa, niin silloin ollaan valmiit sos.-dem. puolueen viittauksesta toimeenpanemaan aijottu suurlakko. Tällätavoin oli lausuttu selvä kanta tässä tärkeässä kysymyksessä, joka osoitti, että työväestö Kuusankoskellakin oli aikansa tasalla. Vielä lausuttiin paheksuminen Suomen Tie- ja Vesirakennusylihallitukselle sen tekevästä ehdotuksesta senaatille Loviisan—Vesijärven rautatien velka-asiassa kansan varojen väärinkäyttämisestä.

Yhdistys on pitänyt huolta myös jäsentensä valistamisesta. Lahden agitaattorikursseille on yhdistys lähettänyt yhden. Kouvolassa pidetyille ihanneliittokursseille on kustannettu 2 jäsentä. Yhdistys on myös järjestänyt ihanneliittokurssit 7—15 vuoden ikäisille lapsille. Opetusta näille antoi N. Alkula ja H. Lindberg.

Marraskuun suurlakkotapaukset antoivat innostusta yhdistyksen toiminnalle niinpä oli yhdistyksellä erityinen agitaattori eli puhuja, A. Markkanen, naapuriyhdistysten kanssa palkattuna.

Eduskunta-asioihin, yleisen äänioikeuden tultua, otti yhdistys osaa asettamalla ehdokkaita vaalilautakuntiin ja eduskuntaehdokasehdokkaita, jota toiminnan vilkkautta osoittaa yhdistyksessä eräskin puolueäänestys eduskuntaehdokkaista, jolloin annettiin 824 ääntä ja toisella kerralla otti osaa 700 äänestäjää. Yleensä seurattiin alkuvuosina innolla eduskunta-asioita. Ja eduskuntatyön perusteella keskusteltiin puolueemme suhtautumisesta yhteistyöhön porvarien

kanssa, Suomen itsenäisyyden puolustamisessa. Lopuksi hyväksyttiin seuraava ponsi:

„Suomenmaata uhkaavan Venäjän byrokraattisen hallituksen hävitystoimenpiteitä on Suomen kansalaisten velvollisuus jyrkästi vastustaa. Maatamme uhkaavan yleisvaltakunnallisen hävityksen vastustamisessa voidaan yhtyä porvareitten kanssa, mutta niin, että esiinnyimme aina sos.-dem. puolueen periaatteen mukaisesti, pitäen luokkarajat selvänä, ja on meidän laadittava ponnet kansalaiskokouksia varten, joita mahdollisesti pidetään Suomen hävitystyön vastustamiseksi ja saavat toiset puolueet yhtyä meihin jos tahtovat kokonaisuutta säilyttää, sillä onhan sos.-dem. puolue maamme suurin puolue, joka tulee aina jyrkästi vastustamaan kaikkia sortotoimenpiteitä, mitkä maatamme ja kansaamme uhkaavat.“

Edelleen on jokaisessa eduskuntavaalissa yhdistys ottanut osaa ehdokkaitten asettamiseen ja vaaliagitationityöhön levittämällä vaalikirjallisuutta sekä huolehtimalla muusta vaaliin osanotosta.

Itin sos.-dem. valitsijayhdistyksen perustaminen on ollut yhdistyksen tehtävänä ja huolehdittavana.

Puolueen sanomalehtien levittämisestä on yhdistys huolehtinut asettamalla asiamiehiä ja ottamalla osakeita puoluelehtien osuuskunnista ja osakeyhtiöistä. Erikoisesti joutui yhdistys aikoinaan Lahdessa ilmestyneen Raivaajan asiain kanssa tekemisiin, jopa aivan erimielisyyteen asti.

Työmies-lehden puolueelle ottamisesta on silloin yhdistyksen kokouksissa keskusteltu.

Maanvuokralautakuntain tehtävistä on myöskin keskusteltu ja asetettu ehdokkaita vuokralautakuntaan.

KUNNALLISISTA ASIOISTA.

Jo perustamisvuotena 1903 valitsi yhdistys edustajan kuntakokouksissa käymään ja seuraamaan kunnallisia asioita; ensimmäinen edustaja, jonka yhdistys valitsi, oli A. Backman. Kunnallisia lakikirjoja myös hankittiin. Kunnallisia asioita onkin seurattu ja otettu osaa kunnallisvaaleihin kaikkina muina vuosina paitsi 1911 ja 1912, jolloin yhdistys päätti olla kunnallisen vaalilakon kannalla, sekä 1918, jolloin yhdistyksen toiminta oli tunnetusta syystä lakkautettu. Yhdistyksen asettamia ehdokkaita on Iitin kunnan eri lautakunnissa ollut aina vuoteen 1921, jolloin Kuusankosken kunta tuli muodostetuksi eri kunnaksi sekä Kuusankosken Työväenyhdistyksen toiminta siirtyi Kuusankosken kuntaan.

Kuusankosken kunnanvaltuustossa vuonna 1921 on ollut yhdistyksen jäseniä: Anna Pippuri, Johan Lehto, V. Raja-aho, J. Johansson, M. Kontula ja A. Valo, joka viimeksimainittu kuoli v. 1922 ja saman vuoden alussa erosi valtuustosta A. Pippuri. Uusia tuli valituksi H. Vilenius ja Valon tilalle tuli varamies A. Heijala. Nyt kuluvana vuotena on ollut valtuustossa V. Raja-aho, A. Johansson, A. Heijala, J. Lanto, M. Kontula, H. Vilenius ja K. Lahtinen, joka viimeksimainittu ei ollut kuin yhdessä kokouksessa paikkakunnalta poismuuton tähden. H. Vilenius siirtyi maasta pois ja sentähden erosi valtuustosta y.m. toimista.

Kunnallislautakunnassa on yhdistyksen jäsen S. Nurmi. Köyhäinhoitolautakunnassa J. Lanto. Muissa lauta- ja toimikunnissa on myös yhdistyksen jäseniä.

Kunnalta sai Kuusankosken Työväenyhdistys v. 1922 kirjaston hyväksi 500 markan avustuksen sekä Kuusankosken Työväen Näyttämö 2,000 mkan avustuksen, joka näyttämö on yhdistyksen alaosasto.

Tämä vuotena on kunnanvaltuusto samalle näyttämölle myöntänyt 4,000 mk. avustuksen, mutta valtuuston päätöksestä eräät porvarit valittivat Maaherralle, vaan Maaherra hylkäsi valituksen joten todennäköistä on, että näyttämö tulee saamaan mainitun avustuksen.

Kunnallisiin toimiin valitut yhdistyksen jäsenet ovat koettaneet tehdä kykynsä mukaan parhaansa kunnallisten asiain hoidossa, mutta niiden arvostelu ei kuulu tämän kirjoituksen yhteyteen eikä tämän toimintakertomuksen laatija ole oikeutettu arvostelua sanomaan, koska hän on itsekin toimiin valittu.

Kunnallisjärjestön toimintaan on yhdistys ottanut osaa valitsemalla edustajat kunnallisjärjestön kokouksissa käymään.

Kunnallistoimikunnan kotipaikka on ollut Kuusankoskella vuosikautia ja jäsenet kunnallistoimikunnassa suuremmalta osalta Kuusankosken Työväenyhdistyksestä. Kunnallisjärjestön kesäjuhliin on yhdistys ottanut osaa. V. 1913 heinäkuun 20 p:nä toimeenpani yhdistys laivalla huvimatkan Kausalaan Kunnallisjärjestön kesäjuhlaan. Huvimatkaan otti osaa 190 henkilöä.

Yhteisiä Vappu- ja Työnjuhlia sekä mielenosoituskulkueita on yhdistys toimeenpannut toisten lähi-seutujen yhdistysten kanssa.

AMMATILLINEN LIIKE.

Alkamisvuodestaan saakka ja jo ennenkuin ammattiosastoja oli perustettukaan, on yhdistys huolehtinut työläisten taloudellisesta hyvinvoinnista. Työntekijäin palkanalennusten sekä muunkin työnjohtajain omavaltaisen menettelyn johdosta on yhdistys keskustellut sekä valinnut 6-henkisen komitean tehtaan isännöitsijän luo esittämään ettei näitä jatkettaisi vaan tästedes koitettaisiin sovitteluilla selvittää niin ettei se herättäisi katkeruutta kummallekaan puolelle ja että epäkohdat olisi korjattava rauhallista ja sovinnollista tietä.

Suuremmat vaikeudet oli vielä vuodelta 1904 voittamatta. Voikalla oli syntynyt marraskuun alkupäivinä lakko sen johdosta, kun oli erotettu tehtaan palveluksesta Valkealan työväenyhdistyksen jäseniä. Tämän työläistovereita kohdanneen iskun otti Kuusankosken työväenyhdistys käsitelläkseen marraskuun 2 p:nä 1904. Pitämässään kokouksessa päätti se myös ruveta puoltamaan erotettuja. Jos sovintoa ei saada aikaan, niin lähdetään vaikka puolustuslakkoon. Asia kehittyikin niin pitkälle, että lakko puhkesi 17 p:nä marraskuuta. Näin oli lähdetty taistelemaan kapitalistista riistojärjestelmää vastaan lakon avulla. Edellisen syksyn lakon onnistuminen oli luultavasti nyt mieliä innostamassa tämänkin lakon onnistumisesta. Vaan tämä taistelu jatkui pidemmältä. Lakkoon osaa ottaneista meni jo heti moni työhön, täten sortaan omaa ja toveriensa taistelua. Heti saatiinkin tuntea että oltiin perinpohjin hävitty. Lakkoa oli päätetty jatkaa, vaikkakin sen jatkaminen kyllä havaittiin

hyödyttömäksi. Helmikuun 20 p:nä pidetyssä kokouksessa jo päätettiin antaa lupa työhön menemisestä, jos kuka luulee vielä pääsevänsä. Pienemmistä taloudellisista asioistaan on yhdistys keskustellut jotka ei vielä suuria nuorella yhdistyksellä olleetkaan. Avustavien toverien varassa kun elettiin, niin yhdistyksen asiat painajaisena painoi niistä vastuunalaisia jäseniä. Mainittakoon että lokakuun 1 p:nä 1905 on myös päätetty lopettaa edellisenä syksynä alkanut lakko seuraavilla velvollisuuksilla sitä rikkoneille: „Mitään kovempaa rangaistusta ei heille ehdotettu kuin että katuvat tekonsa ja maksavat jäsenmaksunsa siitä päivästä asti kuin tehtaan työhön menivät. Sama päätös langetettiin pettureillekin ja niille jotka ennen helmik. 20 p. menivät työhön vielä lisäksi että maksavat yhden päiväpalkan äänioikeusrahastoon“.

Vuonna 1906 Paperiteollisuustyöväenliiton perustavassa kokouksessa Tampereella edusti Kuusankosken työväenyhdistystä 5 edustajaa. Tänä vuonna on myös perustettu useampia ammattiosastoja, aivan itsenäisiä, yhdistyksestä riippumattomia. Helmikuun 6 p:nä voidaan mainita metallityöntekijäin a.-osaston alkaneen toimintansa. Heinäkuun 6 p:nä on hyväksytty paperi-, puuhiomo- ja selluloosatyöntekijäin a.-osastot yhdistykseen. Lokakuussa sähkö- ja puutyöntekijäin a.-osastot. Venäläisille taistelutovereille on lausuttu myötätunto ja vapailla keräyslistoilla kerätty 2 eri kertaa avustusta. Kemi-yhtiön lakkoilaisille avustuksena päätettiin antaa Smk. 30:60. Tainionkoskella, Hallassa, Helsingissä ja Tampereella työselkkausten johdosta työttömiksi joutuneitten työtoverien avustamiseksi on hankittu varoja

iltamia toimeenpanemalla sekä vapailla keräyslistoilla koottu.

Suomen Paperiteollisuustyöväenliiton edustajakokouksessa edusti Kuusankosken työväenyhdistystä E. Kunnas.

Työpäivän lyhennyskysymyksestä on myös pidetty huolta ja alettu keskustelemaan 8-tunnin työpäivän saavutuksista y.m. parannuksista. Yhdistys valitsi puolestaan 3 henkilöä yhteiseen komiteaan Kymiyhtiön hallinnon ja työväen välisiä sopimuksia laatimaan eri ammattiosastojen välillä. Näin oli toiminta saatu, entiseen verraten, järjestetyksi ammattiliikkeen pohjalle. Tämän kertomuksen alaan ei kuulu näiden asiain tarkempi selostaminen. Ammattiliittojen toiminta- ja vuosikertomukset ovat näitä asioita jo ennemmin selostelleet.

Valkeakosken lakossa työttömiksi joutuneille tovereille keräsi yhdistys vapailla listoilla avustusta.

1907 vuoden lopulla oli Kymintehtaalla aloitettu vähentämään tuotantoa jota vähentämistä jatkettiin tämänkin vuoden alulla suuremmassa määrässä. Se alkoi synnyttämään työttömyyttä paikkakunnan työläisten keskuudessa. Tämä vaikutti lamauttavasti yhdistyselämääinkin. Sivumennen mainittakoon, että tämä on selvä esimerkki siitä kuinka työläiset ovat turvattomia, minkään nykyisen yhteiskuntalaitoksen niitä säälimättä, jonka tähden työläisten on käytävä itse itseänsä ja toveriansa turvaamaan. Kymintehtaan työttömien pyynnöstä valitsi Kuusankosken työväenyhdistys avustuskomitean joka kaikilla mahdollisilla keinoilla koetti hankkia apua tarvitseville. Antamalla huonetta iltamien toimeenpanoon y.m. varten sekä

lisäksi avustamalla vapaalla keräyksellä, oli yhdistys jonkunlainen toimeenpaneva keskustoimikunta hädänalaisten auttamiseksi.

Edellisenä vuotena jatkunut työttömyys Kymi-osakeyhtiön tehtailla vaikutti yhdistyselämässäänkin alaspäin menoa. Yhdistyksen ja ammattiosastojen jäsenluku väheni, josta seurauksena oli vielä suurempi isku vuoden loppupuolella. Kymiyhtiön työväestölle työväen järjestymättömyyden sekä siitä seuranneen heikkouden tuutien ilmoitti Kymiyhtiön hallinto lokakuussa että käytännössä ollut 3-vuoroinen työjärjestelmä muutetaan 2-vuoroiseksi, alkaen marraskuun ensimmäisestä päivästä. Paperiteollisuustyöväenliiton toimintakertomus vuodelta 1909 mainitsee vielä lisäksi alennetun palkkoja muutamilla työaloilla melkein puolella. Tämän johdosta työväki piti useita suuria kokouksia, vaan se ei enään asiaa toiseksi voinut muuttaa. Työttömyys tuli entistä suuremmaksi. Sen johdosta valitsi yhdistys työttömien komitean joka kaikilla mahdollisilla keinoilla koetti lieventää hädänalaisten kurjuutta. Yhdistyksen huoneustoa käytettiin ilman vuokraa. Pantiin toimeen iltamia, joista tulot annettiin työttömille.

Ruotsin suursulkuun joutuneille yhdistys myönsi Smk. 100: —. Erääseen toiseen ammattijärjestön taholta tehtyyn pyyntöön yhdistys antoi Smk. 50: —. Sen lisäksi yhdistyksen toimesta myytiin shekkejä, joista tulot annettiin samaan tarkoitukseen.

Yhdistys toimi vieläkin paikkakunnan työttömien avustamiseksi edellisenä vuotena mainitulla tavalla. On myös keskusteltu miten saataisiin työläiset ymmärtämään järjestöihin liittymisen tarkoitus; keskus-

telussa on luultu suullisen agitatsionin olevan kaikkein tehokkaimman.

Vuonna 1912 heinäkuun 19 p:nä alkoi Kymiyhtiön tehtailla lakko, johon suurempi enemmistö työväestöstä Kuusankoskellakin otti osaa. Vaan työläisten huono järjestäytyminen pakotti yhdistyksenkin tukemaan tätä taistelua. Kaikkein ensiksi yhdistys omaan luottoonsa välitti elintarpeita osuuskaupasta siksi kuin amm.-liikkeen keskusjärjestöt ehtivät järjestää avustuksen saannin paremmin tarkotustaan vastaavaksi. Kuitenkin tämä lakko päättyi työväestön häviöllä, siitä syystä, kun kaikki eivät ymmärtäneet velvollisuuttansa itseänsä ja tovereitansa kohtaan. Alkuperäisesti työhön jääneiden lisäksi oli työnantajan, valtion ja kunnan palkkaaman virkavallan sekä rautatiehallituksen avustamana helpompi saada rikkuriraukkoja tekemään sorrontyötä. Teollisuushallituksen julkaisemassa aikakauslehdessä kerrotaan Kymiyhtiön hallinnon haaliseen näitä rikkureja kaikkiaan 901. Tästä syystä päätettiin lakko lokakuun alussa. Tämä epäonnistunut taistelu synnytti suuren työttömyyden paikkakunnalle joka osaksi sai tyytymättömyyttä yhdistyselämänsäkin. Tässäkin on yhdistys tehnyt voitavansa minkä on voinut. Työttömien avustamiseksi on yhdistys antanut huoneustossaan toimeenpanna iltamia, joista saadut tulot on annettu puutteenalaisille. Näin on yhdistys koettanut taaskin olla niinkuin jonkunlainen keskuslaitos. Mainitun lakon kautta menetti yhdistys myös jonkunverran toimivia jäseniä, mutta toivottavasti heidän toimintansa muilla paikkakunnilla korvaa sen, joten yleisesti luokka-taistelu ei ole tästä kärsinyt, vaan pikemmin päin-

vastoin. Tämän tehtävä ei ole selvitellä mainittua lakkoa pitemmältä, kun sen vaiheet on kyllin selvinneet useamman ammattiliiton julkaisuissa ja vuosikertomuksissa sekä Ammattijärjestö-lehdessä.

Kotkan satamarakennustyöläisten lakkoavustukseksi kerättiin varoja listoilla, siten tukien yhteistä leipätaistelua.

Ennen vuotta 1918 on viimeisiltä vuosilta asiakirjat hukkaantuneet, joten ammattiosastojen toiminnasta ei voida mitään mainita. Mutta kuului ammattiosastoja vuoteen 1918 saakka yhdistykseen seuraavat osastot: Kuusankosken Paperi- ja puuhiomotyöläisten a.-o., Kuusankosken Selluloosatyöväen a.-o., Kuusankosken Sekatyöväen a.-o., Muurarien a.-o., Kivityöntekijäin a.-o., Saha- ja lautatarha a.-o., Rauta- ja metallityöntekijäin a.-o. ja Puutyöntekijäin a.-o. Vielä kuului yhdistyksen alaisiksi osastoiksi Naisosasto ja voimistelu- ja urheiluseura „Puhti“.

Vuoden 1918 jälkeen ovat ammattiosastot olleet itsenäisiä osastoja, eivätkä ole osastona kuuluneet yhdistykseen.

Nyt yhdistyksen täyttäessä 20 vuotta on yhdistyksen talolla toimivia osastoja Paperi-, puuhiomo- ja selluloosatyöläisten a.-o., Kivityöntekijäin a.-o., Muurarien a.-o., S. Metallityönt. liiton Kymin ja Kuusankosken kone-, rauta- ja metalliteollisuusneuvosto n:o 20, Puutyöntekijäin a.-o., Maalarien a.-o. ja Sekatyöntekijäin a.-o. sekä Nuorisoyhdistys „Vapaus“, Voimistelu- ja urheiluseura „Puhti“. Kuusankosken Työväen Näyttämö ja Naisosasto. Kaksi viimeksimainittua on yhdistyksen aliosastona.

OSUUSTOIMINNALLINEN TOIMINTA.

Paikkakunnalla olevaan Työläisten Kauppaosakeyhtiöön liittyi yhdistys jo vuonna 1904 ja on siinä ollut jäsenenä siihen saakka kuin Kauppaosakeyhtiö muutettiin Osuuskaupaksi.

Kuusankosken Kauppaosakeyhtiön yhdistäminen Kymintehtaalaisten osuuskaupan kanssa on vuonna 1909 ollut useita eri kertoja keskustelun alaisena, vaan yhdistämisestä ei tullut mitään kun ei yhdistyksen jäsentenkään keskuudessa tultu yksimielisyyteen ja kaupan jäsenten mielipiteet olivat suuresti eriävät. Vähän sen jälkeen muuttui Kuusankosken Kauppaosakeyhtiö osuuskaupaksi, jota muuttamista yhdistys kannatti. Tässä osuuskaupassa oli yhdistys jäsenenä aina vuoteen 1919 joulukuuhun, jolloin yhdistys kaupan hallinnon päätöksellä erotettiin Kuusankosken osuuskaupasta. Paikallista osuuskaupan toiminnan menestymistä osoittaa, ennen v. 1918, yhdistyksen kehoitukset liittymään jäseniksi sekä ostoksillaan kannattamaan osuuskauppaa ja monet keskustelut y.m. toiminta, jota yhdistys kaupan hyväksi teki. Niinpä kaupan ja yhdistyksen toiminta olikin yhteistyötä, kuten osuuskaupallinen toiminta tulee ollakin, aina vuoteen 1918 saakka, jolloin kaupan hallintoon tuli valituksi enemmistö porvareita työläisjäsenten sijaan, jotka olivat pelon vallassa ja joista suurin osa oli vankilassa y.m. Hallinnon taholta ryhdyttiin erottamaan niitä jäseniä, jotka olivat kapinan johdosta menettäneet kansalaisluottamuksensa. Niille yhdistyksen johtokunnan jäsenille ja varajäsenille jotka olivat paikkakunnalla annettiin haaste oikeuteen

ja otettiin sitoumus, että punakaartin ottamista tavaroista Kuusankosken osuuskauppa saa Työväenyhdistyksen omaisuudesta hakea ulos saatavansa, joka oli yli 18,000: — markkaa. Näin alkoi oikeusasia aikana jolloin ei ollut yhdistystä toiminnassa. Mutta erään yhdistyksen ja kaupan jäsenen toiminnan kautta tuli oikeusasia lykkääntymään. Kohta eli 1918 lopulla alkoi yhdistys uudestaan toimintansa sekä ajamaan myös mainittua asiaa oikeudessa. Yhdistyksen puolesta vastaamassa olivat tuomari E. Pekkala ja M. Kontula. Asian ollessa useampia kertoja oikeudessa esillä, ehdotti Osuuskaupan hallinto yhdistykselle, että yhdistys ottaisi maksaakseen kaikista punakaartin ottamista veloistakin 50 % ja valitsisi asiasta lähemmin neuvottelijat. Yhdistys ei suostunut maksamaaan ehdotettua määrää, vaan valitsi neuvottelijat, jotka olivatkin olleet kaupan hallinnon valitsemien neuvotteluissa ja on siinä tehty seuraavansisältöinen pöytäkirja:

Pöytäkirja kirjoitettu Kuusankosken osuuskaupan hallinnon asettamien jäsenten, joina olivat K. Nurminen, J. Sikiö ja V. Valkama ja Kuusankosken Työväenyhdistyksen valitsemain jäsenten, joina olivat A. Valo, E. Dahl ja M. Borg välisessä neuvottelussa, jonka tarkoituksena oli sovittaa velkajuttua, jonka kaupan hallinto on nostanut Kuusankosken Työväenyhdistystä vastaan sen velan johdosta, jonka sanottu yhdistys on tehnyt Kuusankosken Osuuskaupasta.

1 §.

Yleiskeskustelussa, joka asiasta sukeutui, ilmoitti A. Valo, että yhdistyksen valtuuttamat eivät voi

mennä muuhun sitoumukseen kuin mikäli se koskee niitä velkoja, jotka yhdistys oli kaupasta ottanut ennen kapinaa. — E. Dahl lausui, että kun saadaan laskuista selvää, saattaa yhdistys ottaa käsiteltävään laskuja yleensä, jotta päästäisiin sovinnolliseen lopputulokseen. — Sanotut puhujat ilmoittivat myös, että niihin muihin ehtoihin mitä kaupan hallinto oli asettanut, yhdistys saattaa puolestaan vaikuttaa, mikäli sille mahdollista on, sovinnollisuuteen, paitsi, että ne kansalaisluottamusta vailla olevat jäsenet, jotka kaupan hallinto on eroittanut, olisi uudelleen otettava kaupan jäseniksi. — M. Borg ilmoitti, että hänen tietääkseen yhdistys suorittaa sen mitä on otettu ennen tammikuun 28 p:vää 1918.

Hallinnon mieliteeksi ilmoitti K. Nurminen ja V. Valkama, että Hallinto on valmis alentamaan velkamäärästä 50 %, joten yhdistys maksaisi 50 % jos yhdistys Kuusankosken työväentalon haltuunsa saa, sekä että työväenyhdistys koittaa vaikuttaa sen:

1) että parjaus ja asiaton arvostelu kaupan hallintoa ja kaupanhoitajaa kohtaan rauhallisuuden ja sovinnollisuuden saavuttamiseksi loppuisi;

2) että viimekeväisiä osuuskaupan kokouksia ei väitetä kaupan sääntöjen vastaisiksi;

3) että erotetut jäsenet pidetään eroitettuna; sekä

4) että asialliset muutokset sääntöihin tehdään kaupan kokouksessa.

Kun Työväenyhdistyksen valtuuttamat eivät voineet näitä ehtoja yhdistystä enempää kuulematta hyväksyä, jäi neuvottelu tällä kertaa ja jos yhdistys mainitut ehdot hyväksyy, kokoonnutaan uudelleen asiaa lopullisesti ratkaisemaan. Yhdistys

ilmoittaa kaupan hallinnolle jos se haluaa neuvotteluja jatkaa.

Pöytäkirja luettu ja hyväksytty.

Väinö Valkama,
(pöytäkirjan laatija)

J. Sikiö.

Matti Borg.

K. Nurminen,
(puheenjohtaja)

Erik Dahl.

Antti Valo.

Jäljennöksen oikeaksi todistaa:

Väinö Valkama.

Edellämainitussa pöytäkirjassa ilmenevistä Osuuskaupan hallinnon asettamista ehdoista keskusteli yhdistyksen johtokunta kokouksessaan huhtikuun 19 p:nä 1919 ja päätti: että neuvottelut eivät tule tekemään muutosta yhdistyksen aikaisemmalle päätökselle, joka oli jo sanotusta asiasta tehty, sekä sen johdosta, että asian pitäisi olla Osuuskaupan yleisessä kokouksessa esillä ennen mainitun asian esilletuloa taas ensi kärkeillä, ei yhdistyksen johtokunta katso tälläkertaa tarpeelliseksi ryhtyä enempiin toimenpiteisiin, kun asiasta on olemassa yleisen kokouksen päätös. Mutta lausuu johtokunta mielipiteenään, kun työväenyhdistys on myös jäsenenä mainitussa kaupassa, että Osuuskaupan hallinto kutsuisi osuuskaupan yleisen kokouksen mainitusta asiasta päättämään.

Asia tulikin osuuskaupan yleisessä kokouksessa keskusteltavaksi ja päätettäväksi. Osuuskaupan hallinto ehdotti kuten jo edellämainitussa neuvottelukokouksessakin, jota oli käyty, että yhdistys maksaisi kaikista punakaartinkin ottamista veloista, joita on noin 18,000: —, 50 % y.m. ehdot ja koko oikeus asian annettaisiin raueta. Yksi hallinnon jäsenistä,

M. Kontula, ehdotti, että yhdistys maksaisi ainoastaan sen velan, minkä yhdistyksen taloudenhoitaja on ottanut ja mitä naisosaston ompeluseura on velkaa, jotka ovat otetut ennen tammikuun 28 p:vää 1918 ja jota on 504:45; että oikeuskulut maksaa kumpikin riitapuoli itse; sekä että näillä ehdoilla oikeusasian annettaisiin raueta.

Osuuskaupan kokous päätti suurella äänen enemmistöllä hyväksyä Kontulan ehdotuksen, joka oli myös työväenyhdistyksen hyväksymä. Kokouksen päätökseksi tuli siis, että osuuskauppa ei vaadi yhdistykseltä muuta kuin sen mikä yhdistyksellä todella on maksamista ja minkä yhdistys on luvannut maksaa. Kauppa luopuu kaikista punakaartin velkojen maksamisvaatimuksista, sekä, että yhdistystä vastaan nostetun oikeusjutun annetaan raueta ja kulunsa maksaa kumpikin riitapuoli.

Näin päättyi mainittu oikeusjuttu yhdistystä vastaan, mutta kuluja tuli siitä yhdistykselle 2,394:90. Voittoa on pidettävä yhdistykselle suuriarvoisena sentähden, että jutun ollessa alkuvaiheissaan oli yhdistys vaarassa menettää talonsa ja maapalstansa.

Asian olisi luullut päättyvän tähän ja päästävän osuustoiminta sekä -kaupallisissa asioissa sovinnolliseen toimintaan, vaan niin ei käynyt. Kun edistysmieliset ja osuuskaupan työläisjäsenet alkoivat vaatia kaupan asioissa tasapuolisuutta ja heidän mieleisiään päätöksiä tehtäväksi, niin alkoi kaupan porvarillisen hallinnon taholta toiminta, vallan anastamiseksi heidän käsiinsä. Alettiin eroittamaan työläisjäseniä osuuskaupasta ja joulukuussa 1919 eroitti hallinto yhdistyksen osuuskaupan jäsenyydestä, josta päätök-

sestä hallinto ilmoitti pöytäkirjan otteella. Kauppa joutui porvareitten haltuun ja erotetut saivat osuusmaksunsa. Porvarit muuttivat kaupan osakeyhtiöksi. Näin oli osuuskauppa menetetty ja lopetettu.

Osuustoiminta-aate ei silti tullut tapetuksi, eroitetut ja edistysmieliset osuustoiminnan harrastajat alkoivat neuvottelut Kymintehtaan Osuuskaupan kanssa myymälän avaamisesta Kuusankoskelle. Pian avasi Kymint. Osuuskauppa myymälän Tähteeseen, vaan se ei yksin sivussa ollen tyydyttänyt kuluttajia. Taasen alkoivat neuvottelut yhdistyksen kanssa tontin myymisestä ja kauppatalon rakentamisesta. Kuusankosken työväenyhdistys ei suostunut myymään maaltaan tonttia Kymintehtaan Osuuskaupalle, vaan neuvottelut päättyivät siihen, että yhdistys vuokrasi syyskuun 2 p:nä 1920 tehdyllä vuokrakirjalla Kymin-tehtaan Osuuskaupalle tontin, johon mainitti kauppa rakensi kauppatalon ja avasi kaupan.

Nyt on toteutunut se yhdistämisajatus, jota aikaisemmin on kehitetty, vaikka tosin laajemmassa muodossa niin, että Voikankin osuuskauppa on yhdessä nykyisessä Kuusankosken Osuusliikkeessä, jossa yhdistyskin on jäsenenä.

Tässä pääpiirteissään osuustoiminnallinen toiminta johon Kuusankosken työväenyhdistys on vaikuttanut.

SIVISTYS- JA TAIDEHARRASTUKSET.

Työväestön ja jäsentensä valistuksen ja sivistyksen kohottamiseksi on yhdistys koittanut toimia keskustelujen, puheitten, esitelmien ja luentojen kautta.

Levittämällä sanomalehtiä ja kirjallisuutta, ylläpitämällä lainakirjastoa ja lukutupaa sekä perustamalla näytelmäseuran, lauluseuran ja soittokunnan kuin myös toimeenpanemilla luento- ja opastuskurssien välityksellä kohottaa jäsenten henkistä tasoa.

Vuoden 1904 toimintakertomuksesta käy ilmi, että yhdistys oli jo ensimmäisenä toimintavuotenaan, vaikka sillä ei ollut kunnollista huoneustoakaan, toimeenpannut viisi iltamaa, joista ensimmäiset on pidetty Keltissä Arvin talossa ja toisen kerran Kymenrannan kylässä Jaakkolan talossa, jossa ensimmäinen näytös-kappale esitettiin; muut iltamat on toimeenpantu omalla pienellä talolla. Kävelyretkiä 6.

Ensimmäinen vuosijuhla on pidetty Konsta Aholan talossa Kuusanniemessä. Tälle ensimmäiselle vuosijuhlalle oli haettava Kuvernöörin lupa kuten muillekin yleisille iltamille. Sellaisissa oloissa sitä yhdistyksen valistustyötä tehtiin. Puhujia oli vuoden ajalla ollut 8. Tällä vuodella oli jo ollut kirjallisuuden levittäjät.

Kirjallisuutta onkin siitä saakka jatkuvasti levitetty yhdistyksen ja asiamiesten kautta sekä puolueen sanomalehtiä, juhla- ja aikakausjulkaisuja.

Lainakirjastoa on yhdistys ylläpitänyt. Yhdistyksen kirjastosta hukkui 1918 monta kirjaa. Kirjaston hyväksi sai yhdistys kunnalta v. 1922 500 markan avustuksen, joka raha on käytetty erikoisesti valittujen kirjojen ostoon. Samoin on yhdistys käyttänyt v. 1922 pidetyistä arpajaisista saaduista tuloista osan kirjaston lisäämiseen kirjojen ostolla. Näin on saatu arvokas lisä kirjastoon.

Sanomalehtiä on yhdistys jatkuvasti tilannut yh-

distyksen talolle; pääasiassa sos.-dem. puoluelehtiä, vaan on aina ollut 2 tai 3 kpl. porvarillista lehteäkin. Niiden tietojen mukaan, mitä on lehtien tilauksista saatavissa, ovat eri vuosien tilaukset olleet erilaisia, suurin tilausmäärä on 18 eri lehteä, pienin 6, niistä 4 työväen ja 2 porvarillista lehteä.

Vuoteen 1907 saakka huolehti näytelmäkappalten esittämisestä yhdistyksen huvitoimikunta tilapäisillä voimilla. Mainitun vuoden marraskuun 10 päivänä perustettiin Näytelmäseura ja valittiin ensimmäinen vakinainen johtaja, Kusti Näre. Siitä saakka on näytelmäseura aina vuoteen 1920 saakka huolehtinut näytelmäkappaleitten esityksestä. V. 1920 muodostettiin eli perustettiin näytelmäseuran tilalle Kuusankosken Työväen Näyttämö. Näytelmäseuran samoin kuin Näyttämön näyttelijät, ovat olleet kaikki, johtajaa lukuunottamatta, niin sanottuja iltanäyttelijöitä, joista toiset ovat jaksaneet ja olleet vuosikausia näyttämön työssä mukana, varsinaisen työnsä ohella, saaden siitä vähäpätöisen palkkion. Se työ jonka näytelmäseura ja näyttämö ovat vuosien kuluessa tehneet taiteen ja sivistyksen sekä yhdistyksen taloudellisen puolen kohottamiseksi ei ole vähäksi arvioitava, vaan on kaiken tunnustuksen arvoinen. Tosin ei viimeiset näytäntökaudet ole olleet taloudellisesti kannattavia, mutta on otettava huomioon näyttämölaitteiden, puuston y.m. välineiden parannukset.

Monet ovat ne kappaleet, joita on vuosien kuluessa esitetty, joista toiset hyvinkin voimia vaativia. Näytelmäseuran samoin kuin näyttämön henkilökuntaan on aina vuosittain kuulunut 20—30 jäsentä. Yksinomaan johtajana vakinaisella palkalla, erillään talou-

denhoitajan toimesta, ovat olleet Kusti Näre, Aino Eloranta, Anna Siimes, K. Kurki, J. Tirkkonen ja J. Kallio. Yhdistettyä taloudenhoitajan ja johtajan tointa ovat hoitaneet L. Halme, A. Matvejeff, J. Maininki ja S. Oksanen. Sivutoimena on johtajan tointa pitänyt A. Porvanen ja Y. Jokinen.

Kunnalta on näyttämö saanut vuotena 1922 avustusta 2,000 mk. ja vuonna 1923 on myönnetty 4,000 mk., vaan jota rahaa ei näyttämö ole vielä saanut kun valtuuston päätöksestä on valitettu.

Näytelmäseura samoin kuin Näyttämö ovat olleet yhdistyksen alaisia osastoja.

Nyt yhdistyksen siirtyessä kolmannelle vuosikymmenelle on näyttämön työkin järjestetty toiselle kannalle yhdistämällä Kymintehtaan Työväen Näyttämö ja Kuusankosken Työväen Näyttämö yhdeksi näyttämöksi. Näyttämöiden yhdistetyillä voimilla toivotaan entistä paremmin voitavan kehittää, kasvattaa ja tyydyttää taideharrastusta ja sen kautta kohottaa työväestön valistustasoa ja sivistystä.

Ensimmäisenä vuosikymmenenä oli yhdistyksellä lauluseura „Kaiku“, joka olikin jo hyvässä kunnossa, mutta vuonna 1913 lopetti se toimintansa johtajan puutteessa ja siitä saakka ei lauluseuraa ole ollut.

Torvisoitto-kunnan perustaminen ja torvien osto on jo vuonna 1914 ollut yhdistyksen kokouksissa keskustelun alaisena. Mutta sen toteuttaminen siirtyi aina vuoteen 1920 saakka, jolloin sysäyksen siihen antoi se, että K.o.y. taholta kiellettiin yhtiön ylläpitämä soitto-kunta yhtiön omistamilla torvilla soittamasta Vapunpäivänä työväen vappujuhlassa. Toukuun 9 p:nä 1920 yhdistys päätti ostaa torvet ja

perustaa soittokunnan, joka myös heti toteutettiin. Soittokunnan johtajaksi saatiin Kalle Sandberg, joka on toiminutkin soittokunnan johtajana ja toimii edelleenkin. Soittajiksi tuli vanhoja soittajia ja niin olikin yhdistyksellä torvet ja soittokunta, joka jo samana kesänä soitteli monissa juhlissa sekä iltamissa. Siitä saakka on soittokunta pitänyt huolen musikaalisesta puolesta kiitosta ansaitsevalla tavalla yhdistyksen juhlissa ja iltamissa, sekä niissä näytöskappaleissa, missä on soittokuntaa tarvittu.

Voimistelun ja urheilun kehittämistä on aina 4 päivästä huhtikuuta 1909 pitänyt huolta voimistelu- ja urheiluseura „Puhti“, joka on toiminut yhdistyksen alaisena osastona 1921 asti, jolloin seura erosi yhdistyksen alaosastona toimimasta.

Edistyköön, kehittyköön kaikki taide- ja sivistyspyrinnöt!!

ERIKOISTIETOJA.

Yhdistyksen jatkuvana keskusteluna ja toimenpiteenä on ollut hulikaanimaisuuden, juoppouden ja rauhanhäiritsijäin talolle, iltamiin ja juhlatilaisuuksiin pääsyn ehkäiseminen. Ompa pahempia häiritsijöitä saatettu rangaistukseenkin oikeuden kautta.

Tuon paheen paikkakunnalta poistamiseen ja ehkäisemiseen tähtäsi myöskin v. 1913 Kymi-osakeyhtiön toimitusjohtajan, kauppaneuvos *Björkenheim*-vainajan, toimenpide, kun hän oli pyytänyt, että yhdistyksen puolesta ilmoitettaisiin hänelle kaikista niistä, jotka tekevät häiriötä iltamissa tai juhlatilaisuuksissa, että Kymi-osakeyhtiön puolesta voitaisiin myöskin

ryhtyä toimenpiteisiin häiriöntekijäin ehkäisemiseen ja poistamiseen.

Samoin teki kauppaneuvos-vainaja myöhemmin yhdistykselle esityksen järjestyksenpidosta. Niin perustettiin Kuusankoskelle miliisilaitos Kymi-osakeyhtiön työläisistä, jotka samalla olivat Kuusankosken työväenyhdistyksen jäseniä. Miliisilaitoksen keskus, eli toimisto, oli Kuusankosken Työväentalolla. Miliisimiehille maksoi Kymi-osakeyhtiö täyden palkan, kuten työssäkin. Sillätavalla silloin koetettiin yhteisesti Kymi-osakeyhtiön kanssa järjestystä ylläpitää. Tämän yhteistyön lopetti kuitenkin tunnettu kansalaissota.

Edelläkerrottua pahetta ja juoppoutta ei ole tähän saakka saatu poistetuksi, vaikka on olemassa kielto-laki, vaan rikotaan sitä yleensä. Toivottavaa olisi, että järjestöihin ja puolueisiin katsomatta yhteistyöllä saataisiin mainittu pahe poistetuksi yleensä paikkakunnalta.

Yhdistyksellä on viimevuosina ollut talon laajentamis- ja rakentamissuunnitelma vireillä, johon on jo hankittu piirustukset ja kustannusarvio, mutta sen toteuttaminen on raha-asiaain tähden siirtynyt tois-taiseksi.

Yhdistyksen perustavista jäsenistä kuoli v. 1914 aikana ensimmäinen taloudenhoitaja ja kunniajäsen David Lindberg, rahastonhoitajana ollut Juho Nieminen ja yhdistyksen monissa luottamustoimissa ollut Sylvester Vilenius, sekä 1919 kuoli vankilassa saamaansa tautiin yhdistyksen puheenjohtajana y.m. toimissa toiminut yhdistyksen perustava jäsen A. V. Laine. Mainittujen kuolleitten jäsenten haudoille laskettiin yhdistyksen puolesta seppeleet.

Sikä 1922 kuolleen yhdistyksen monissa luottamustoimissa olleen ja kunnianvallustaneen jäsenen Antti Kallan haudalle laskettiin seppele.

Venäjälle kuoli v. 1922 aikana, elintarveasioille huhtikuussa v. 1918 mennyt, yhdistyksen puheenjohtajana, rahastonhoitajana ynnä monissa muissa toimissa toiminut ja käytetty sekä yhdistyksen perustava jäsen Herman Lindberg.

Kunnia edellämainittujen vainajien muistolle!

Maailmansodan puhjettua ja siitä johtuvan poikkeuksellisen tilanten tultua meidänkin maahamme, saattoi se yhdistyksenkin toiminnassa lyhemmäksi aikaa hiljaisuutta, jota osoittaa sekin, että kokousten pitokin on ollut paljon harvalukuisempi.

Samalla vaikutti yhdistyksen taloudelliseen elämään se, kun Kymi-osakeyhtiö alensi työläistensä palkkoja. Yhdistyksenkin täytyi muunmuassa alentaa taloudenhoitajansa palkkaa. Pian kuitenkin yhdistyksen toiminta alkoi taas säännölliseksi ja maaliskuussa v. 1917 Venäjällä puhjennut vallankumous toi Suomeenkin vapaammat ajat ja sen johdosta alkoi työväenliikkeessäkin nousun aika, samoin myöskin Kuusankosken työväenyhdistyksessä. Jäsenluku lisääntyi ja toiminta oli vilkasta. Tämä päättyi kuitenkin onnettomaan kansalaissotaan.

Sitä suurta elintarvepulaa, joka maailmansodan kautta tuli, koetti yhdistys puolestaan helpottaa, sitä osoittaa ne neuvottelut, joita on kauppaneuvos Björkenheim-vainajan kanssa pidetty. Kymi-osakeyhtiön toimesta tulikin perustetuksi paikkakunnalle elintarvelautakunta, jonka jäsenenä oli 2 yhdistyksen asettama ehdokasta.

Erikoisesti ansaitsee mainitsemista v. 1918 tapahtumat, jolloin yhdistyksen omaisuus ja talo joutui takavarikoimis- ja hukkaamiskiellon alaiseksi, valtion haltuun.

Omaisuu den saamiseksi pois takavarikosta yhdistyksen itsensä käytettäväksi teki vasta uudestaan toimintansa alkanut yhdistys parhaansa ja 31 p:nä toukokuuta 1919 luovuttikin poliisikonstaapeli N. Aalto litin Eteläpiirin valtuuttamana, Valtioneuvoston määräyksestä, yhdistyksen talon ja omaisuuden, jonka yhdistyksen puolesta ottivat vastaan Aili Leikvist, M. Kontula ja M. Borg, mutta omaisuutta oli paljon poissa ja talo huonossa kunnossa.

Suurin menetys yhdistykselle oli kuitenkin se, minkä se 1918 kansalaissodan tähden menetti jäsenistään, sillä mainitun sodan päätyttyä tulivat murhatuiksi seuraavat yhdistyksen jäsenet:

Hirvisaari, Matti; Korja, Kaarlo; Lampila, Sylvester, Vitikainen, Väino; Ruotsalainen, Julius; Kajander, Jalmari; Huhtalin, Matti; Erling, A.; Helander, Allan; Boman, Ašser; Puukko, Väinö; Palonen, Kalle; Ylinen, J. E.; Aaltonen, Viljo; Mäkelin, Emil; Jokela, Juho ja Heino, Emil. Vankilassa tai heti sieltä pois päästyään kuolleet: *Nieminen, Taavi; Inkeroinen, Jalmari; Leino, Verner ja Rantanen, N.* Rintamalla kaatuneet tai kadonneet: *Laaksonen, Elis; Lahtinen, Kalle; Sundström, Kalle; Lehtonen, Anton; Vilenius, Emil; Halhonen, Anton; Virtanen, Emil; Lehtinen, Antti; Nieminen, Toivo; Inkeroinen, Fabian; Mäkelä, Juho Taavi; Kiiskinen, Erik; Rantala, Taavi; Suojanen, Emil; Vahlberg, J., Ahola, A., Rantanen, A.*

Paikkakuntalaisia, jotka eivät olleet yhdistyksen jäseniä, tuli murhatuiksi 4 miestä, rintamalla kaatui 3 ja vankilaan kuoli 5.

Yhdistys menetti kansalaissodan tähden kuoleman kautta 38 jäsentä, joista toiset hyvinkin toimivia,

ja niiden kanssa, jotka eivät olleet yhdistyksen jäseniä yhteensä 50.

Kansalaissodan päätyttyä v. 1918, sen jälkeen, kun yhdistys alkoi taas toimintansa, pidettiin taaskin ensimmäiset kokoukset A. Valon talossa, kuten yhdistystä perustaessakin tehtiin. On siis aivankuin sattuma, että saman miehen huoneitten ovet ovat avoimina aina silloin, kun yhdistyksellä ei ole muuta huoneustoa käytettävissä.

KUUSANKOSKEN TYÖVÄENYHDISTYKSEN VIRKAILIJOINA

tällä 20-vuodiskaudella ovat olleet:

Puheenjohtajina: K. A. Vilenius, Manu Kontula, Herman Lindberg, Eero Kunnas, Matti Aalto, V. A. Laine, Oskari Lupunen ja Antti Valo.

Kirjureina: J. I. Blomqvist, E. Mäki, H. Siiriäinen, K. Korja, J. Luoto, V. Unelius, S. Salo, Paulina Korja, E. Vainionen, K. Koskinen, T. Nieminen, Aili Leikvist, A. Vilenius, F. Nurmi, I. Laine ja K. Kalske.

Rahastonhoitajina: H. Lindberg, Abel Puukko, J. Nieminen, A. Hietanen, E. Vilkmán, A. Aalto, V. Palonen, Armas Puukko, A. Valo, V. Raja-aho, H. Vilenius ja S. Nurmi.

Johtokunnan kaikista jäsenistä 20-vuotistoimintajalta, kuin myös muista toimihenkilöistä, ei ole tarkkoja tietoja olemassa kun yhdistyksen pöytäkirjoja ja vuosikertomuksia on toisilta vuosilta hukassa, joten niiden nimiä ei voida mainita.

Nyt yhdistyksen täyttäessä 20-vuotista ajanjaksoa ja toimintaansa, kuuluu yhdistyksen johtokuntaan: M. Kontula puheenjohtajana, K. Kalske kirjuriina, S. Nurmi rahastonhoitajana sekä muina johtokunnan jäseninä J. Lanto, V. Raja-aho ja I. Laine.

Yhdistyksen perustava- ja ensimmäisiä rakennus-toimikunnan jäseniä Juho Oksanen, on nyt yhdis-tyksen vapaa- ja kunniajäsenenä.

TIETOJA JÄSENISTÄ JA OMAISUUDESTA.

Tietoja eri vuosilta yhdistyksen jäsenmäärästä ja omaisuuden lisäyksestä:

Vuosi	Jäsenmäärä	Puhdas omaisuus
1903	340	Smk. 431: 10
1904	505	” 616: 30
1905	387	” 994: 17
1906	90	” 12,430: 28
1907	—	” —
1908	—	” —
1909	—	” —
1910	—	” 26,458: 19
1911	—	” 31,770: 92
1912	254	” 30,128: 42
1913	—	” 30,347: 84
1914	—	” 30,592: 63
1915	238	” 30,610: 36
1916	—	” —
1917	—	” —
1918	—	” —

Vuosi	Jäsenmäärä	Puhdas omaisuus
1919	197	Smk. 83,567: 32
1920	252	„ 103,855: 75
1921	205	„ 138,200: 06
1922	201	„ 174,001: 63

Kuten ylläolevasta näkyy, puuttuu usealta vuodelta tietoja. V. 1906 jäsenmäärän vähennys johtuu siitä, että silloin perustettiin useita ammattiosastoja ja jäsenet ovat niiden kautta kuuluneet yhdistykseen ja sos.-dem. puolueeseen, mutta näistä puuttuu numerot.

Kuluvan vuoden puolenvuoden tilinpäätös on jokseenkin sama kuin edellisen.

LOPPULAUSE.

20-vuotiaana tuntee olevansa täysissä voimissa, etenkin jos on ruumiillisesti ja henkisesti terve. Vaikka hyvinkin painavat vastoinikäymiset, tuskat ja taistelut ovat olleet kestettävänä, voimme taas katse kirkkaana ja rohkein mielin katsoa kohti tulevaisuutta, vaikkei tulevaisuus kovinkaan valoiselta näytä. Yhdistyksemme on nyt myöskin tuossa ikärajassa, eikä voitane eikä uskalletakaan kieltää etteikö se voisi luottamuksella lähteä eteenpäin kaikista niistä erimielisyyksistä huolimatta mitä tällä kertaa työväestön keskuudessa on olemassa. Voimme jo vakaantuneella uskolla siitä, että sen pohjakerroksista kokoonpantu ruumis maailman tunnetuimman ja jaloimman aatteen kannustamana — joka samalla on sen henkisenä voimana — on taistelussa vievä sen myöskin lopulliseen voittoon nykyisestä taantumuksesta ja lamaanuksesta huolimatta ja vaikkei yleinen tilannekaan valoisalta näytä. Tieto, että suuri osa maamme köyhälistöä ja kaikkien maiden sos.-dem. ajatteleva työväestö seisoo rinnallamme, tukee meitä taistelussamme. Pieni ja heikko sekä poroporvarillisuudessa kulkeva oli maamme työväenliike alkuaikoina. Nyt se kulkee selvää luokkatietoisuuden latua. Köyhälistön, kaiken kansamme sekä aineellisessa että henkissä edistystyössä olemme jo saaneetkin jotain

toimeen. Onhan saatu yleinen äänioikeus niin valtiollisella kuin kunnallisellakin alalla, joiden puolesta yhdistys on myös toiminut. Yksikamarinen Eduskunta, uusi kunnallislaki ynnä monia muita lakeja. Työaika on jo saatu lyhennetyksi tuntuvasti. Taideharrastukset ovat kasvaneet, ja kaikki ne saavutukset on luettava yhdistyksemme ja sosialidemokraattisen työväenliikkeen ansioksi. Yhdistyksemme taloudellinen asema on myös vuosi vuodelta parantunut. Voimme vanhempi polvi jättää jo aloittamamme työn nuoremman polven jatkettavaksi, vaikka siinä tällä kertaa näyttääkin olevan hetkellistä välinpitämättömyyttä. Siinä tietoisuudessa, että mitä enemmän se kasvaa ja kehittyy tietoisuuden jalostamana köyhälistön suuresta tehtävästä, on se myöskin johdonmukaisuuden ja yksimielisyyden voimalla jatkuva ja kehittävä yhä täydellisempiin muotoihin niin ammatillisella kuin valtiollisellakin alalla. Siinä varmassa vakaumuksessa voi yhdistys lähteä eteenpäin täyttämään siunauksellista työtään köyhälistön ja samalla koko ihmiskunnan onnellistuttamiseksi.

Tätä loppulauseetta kirjoittaessa, tulee surusanoma, että yhdistyksen jäsen Aarne Porvanen edellisenä iltana kolmen toverinsa kanssa moottoriveneellä Kyminjoessa ajelemassa ollessaan on tuntemattomalla tavalla joutunut Keltinkosken kuohuihin ja sinne kahden toverinsa kanssa hukkunut, yhden pelastuessa.

Porvanen oli yhdistyksen soittokunnassa ja väsymätön näyttelijä, kuuluen yhdistyksen näytelmäseuraan sen perustamisesta marraskuun 10 p:stä 1907 saakka sekä viimeiset vuodet Kuusankosken Työväen Näyttämön henkilökuntaan. Tapaturmaisen kuoleman

häntä kohdatessa oli hänellä mainitun näyttämön harjoituksen alaisesta kappaleesta „Laivankannella“ osa, joka olisi viikon päästä ollut esitettävä.

Kuusankoskella 30 pnä heinäkuuta 1923.

SISÄLTÖ:

Alkulause	Sivu 3
Perustamisvuosi 1903. Yhdistyksen synty ja alkuval-	
mistelut	” 5
Oman talon hankkiminen	” 9
Sos.-dem. puoluetoiminta	” 13
Kunnallisista asioista	” 20
Ammatillinen liike	” 22
Osuustoiminnallinen toiminta	” 28
Sivistys- ja taideharrastukset	” 33
Erikoistietoja	” 37
Yhdistyksen virkailijoina ovat olleet	” 41
Tietoja jäsenistä ja omaisuudesta	” 42
Loppulause	” 45

HINTA SMK. 3:—
